

La cultura de l'esforç

Filòsof i professor de la facultat de psicologia, ciències de l'educació i de l'esport Blanquerna. Universitat Ramon Llull

opinió

FRANCESC TORRALBA ROSELLÓ..

Els pares patim quan els fills s'esforcen i no aconseguen el que es proposen. Sentim la temptació de resoldre'ls el problema, però aquest esforç que fan és precisament el que cal educar, perquè l'hauran de conrear tota la seva vida i sense ell no podran reeixir com a ciutadans

Molts mestres i educadors del nostre país constaten, amb preocupació, el descrèdit de la cultura de l'esforç. Consideren que aquest valor ha quedat eclipsat darrere d'altres valors que, aparentment, són més necessaris per viure.

No fa massa temps, de l'esforç se'n deia sacrifici i encara avui en el món esportiu, s'afirma que l'única manera d'assolir uns bons resultats és sacrificant-se molt. L'atleta ho sap i per això s'absté de molts plaers per viure centrat en un únic objectiu. No en va hi ha una íntima relació etimològica entre l'atleta i l'asceta i hi ha molts elements en comú entre el monjo i l'esportista d'alt nivell. El sacrifici, que era un valor d'arrel religiosa, expressava necessitat de contenir determinats desigs per concentrar totes les capacitats en una acció i, d'aquesta manera, assolir els màxims resultats. El sacrifici era contrari a la dispersió, al papalloneig social i intel·lectual; exigia una certa dosi d'autocontenció, i sobretot, domini de si mateix, aquesta virtut estoica tan esborrada del mapa educatiu actual i tan necessària per viure en societat.

La crisi del valor de l'esforç no es detecta tan sols en les noves fornades, sinó també en els mateixos educadors, la qual cosa és, naturalment, més greu. És, fins a cert punt, lògic que l'estudiant es regeixi per la coneguda llei del mínim esforç, que intenti aprovar fent la viu-viu i prenent perilloses dreceres; però el que és inexplicable és que el qui educa no es compromet intensament a potenciar la cultura de l'esforç i de l'abnegació.

És pueril i insostenible la idea segons la qual els objectius s'assoleixen sense esforç, però també és infantil transmetre la tesi que amb l'esforç ja n'hi ha prou, perquè, senzillament, no és veritat. En el món real en el qual hauran de viure els nostres estudiants, no n'hi ha prou amb l'esforç, però sense esforç no podran reeixir en res. És el resultat final el que dóna sentit a l'esforç. L'esforç no és un fi en si mateix, sinó un mitjà necessari per assolir determinats objectius, però mai s'ha de presentar com l'objectiu d'arribada.

Cal transmetre la idea que tan sols és possible assolir un determinat fi, de l'ordre que sigui, mitjançant l'esforç, i que tan sols aquells que realment insisteixen i són constants en el temps, que conreen una virtut que s'anomenava tenacitat, poden assolir els seus objectius. Aquesta tesi no tan sols val per a la vida intel·lectual, sinó per a la vida social, professional i

esportiva. Tan sols qui s'esforça a desenvolupar unes determinades habilitats mentals, socials, professionals o esportives, pot, finalment, aconseguir expressar-les en la seva vida.

S'ha instaurat la falsa idea que les fites es poden assolir sense esforç; que es poden aprendre nous conceptes i noves llengües sense haver de patir, que és possible mantenir una amistat en el temps sense fer cap esforç o que és possible acabar una determinada cursa atlètica sense sacrifici. Aquesta idea és tan estèril com absurda, però d'una manera indirecta s'expressa per múltiples mitjans. També és veritat que el declivi de la cultura de l'esforç va lligat a l'emergència d'un paternalisme educatiu que cada cop és més preocupant.

Hem fet desaparèixer la paraula fracàs del vocabulari educatiu, també les paraules sacrifici i abnegació. Evitem que l'estudiant hagi d'esforçar-se en accés, ens fa por que es trenqui, que s'angoixi, que en surti malparat; li posem un paracaigudes abans de llançar-se i mai no fa el salt; fem veure que sap quan no sap, li amaguem els defectes i els errors, l'aplaudim en penoses exhibicions a final de curs i potenciem la immensa falsedat que tot va bé i que amb el temps ja s'adonarà que les coses costen d'assolir. De moment diguem-li que sigui feliç.

En el món real en el qual hauran de viure els nostres estudiants, no n'hi ha prou amb l'esforç, però sense esforç no podran reeixir en res. És el resultat final el que dona sentit a l'esforç

Sóc totalment contrari a aquesta manera de fer. Cal potenciar el sentit de l'esforç des de la base, des d'abans ja d'anar a l'escola, cal posar-lo davant de reptes nous, perquè hagi de trobar solucions per ell mateix. Només es pot potenciar realment l'autonomia de l'educand si se'l posa davant de situacions que desconeix i que el forcen a pensar i a espavilar-se per si mateix. Cal desterrar el mite que cadascú pot aconseguir el que es proposi i també que la sort posa a cadascú al lloc que li pertoca. Cada cop circula més la idea que l'esforçat és un matat, un pobre infeliç que no ha tingut fortuna i que no li ha tocat cap més remei que suar per guanyar-se les garrofes.

És essencial assumir la condició limitada i vulnerable de cada persona, no amagar els defectes i, menys encara, imputar els propis errors als altres. L'esforç prolongat al llarg del temps és l'únic que pot donar resultats. De vegades, però, ni tan sols amb esforç s'aconsegueixen les fites que anhelem, perquè ens manquen capacitats naturals per poder desenvolupar determinades habilitats. Com deia encertadament el traspassat filòsof francès Paul Ricoeur, som éssers fal·libles.

Partim de la immensa fal·làcia de creure que tots tenim facultats per fer de tot i que, a més a més, ho arribarem a fer sense esforç. I, no obstant això, no hi ha cap personatge rellevant en el món de l'art, de la cultura, de l'esport o de la filosofia que hagi assolit les cotes d'excel·lència que té en el seu respectiu àmbit, sense una immensa dosi de tenacitat i de constància en el treball.

Les capacitats ens vénen donades i cal que les acceptem i les desenvolupem en el màxim grau, però l'esforç és el que ens permet estirar el màxim el potencial humà que tots portem a dins. Els pares patim quan els fills s'esforcen i no aconsegueixen el que es proposen. Sentim la temptació de resoldre'ls el problema, de dissoldre les seves contrarietats, però aquest esforç que fan és precisament el que cal educar, perquè l'hauran de conrear al llarg de tota la seva vida i sense ell no podran reeixir com a ciutadans.